

BERLINER BEITRÄGE ZUR SKANDINAVISTIK

Titel/
title: *Grenzgänger*
Festschrift zum 65. Geburtstag von Jurij Kusmenko

Autor(in)/
author: Hilde Sollid

Kapitel/
chapter: »Kvensk-norsk språkkontakt i Sápmi«

In: Hornscheidt, Antje/Kotcheva, Kristina/Milosch, Tomas/Rießler, Michael (Hg.): *Grenzgänger. Festschrift zum 65. Geburtstag von Jurij Kusmenko*. Berlin: Nordeuropa-Institut, 1. Auflage, 2006

ISBN: 3-932406-24-9
978-3-932406-24-9

Reihe/
series: Berliner Beiträge zur Skandinavistik, Bd. 9

ISSN: 0933-4009

Seiten/
pages: 291–301

Feste URL: [<http://edoc.hu-berlin.de/...>]

© Copyright: Nordeuropa-Institut Berlin sowie die Autoren

© Copyright: Department for Northern European Studies Berlin and the authors

Diesen Band gibt es weiterhin zu kaufen. This book can still be purchased.

HILDE SOLLID:
Kvensk-norsk språkkontakt i Sápmi

Kontakten mellom nordmenn og samer i Sápmi er vel dokumentert. Mindre kjent er kvenenes tilstedeværelse, og man har i ulike sammenhenger pekt på at kvenene er en glemt minoritet i det offisielle Norge. Men selv om det har vært stille omkring kvenene, har kontakten mellom tre folkeslag vært omfattende, og jeg skal i denne artikkelen beskrive ulike sider ved språkkontakten mellom kvensk og norsk.

Kvensk og norsk i Nord-Norge

Kvenene kom fra nordlige deler av Finland og Sverige og bosatte seg i elvedaler og langs kysten av Nord-Norge. Den kvenske bosettinga i Nord-Norge er dokumentert fra 1500-tallet, og den største bølgen av kvensk bosetting kom i løpet av 1800-tallet. Kvenene tok med seg sitt finske morsmål, og de tradisjonelle kvenske dialektene i Nord-Norge tilhører de nordlige finske dialektene.¹

Samboerskapet mellom ulike folkeslag på Nordkalotten har ført til omfattende kultur- og språkmøter gjennom flere hundre år, og disse språkmøtene er tydelig i ulike nivå av de involverte språkene. Vi finner stedsnavn fra ulike språk på ett og samme sted, og vi finner ulike personnavn på én og samme person. Videre er det spor etter andre språk i alle deler av de lokale variantene av kvensk, norsk og samisk.²

Dersom en ser på bosettingshistoria i ulike bygder i Nord-Norge, er inntrykket at kvener, nordmenn og samer har bodd hver for seg på ulike steder. For eksempel oppfattes Guovdageaidnu-Kautokeino som samisk og Bugøynes som kvensk. I forbindelse med handel, markeder, naboskap, religionsutøvelse og andre sosiale sammenhenger har det likevel vært kontakt mellom de tre folkegruppene. I Nordreisa i Nord-Troms der jeg

---

¹ Jfr LINDGREN: 1999. Dette betyr at de kvenske dialektene har mye til felles med andre finske dialekter, og etter det jeg kjenner til, er grammatikken i hovedsak den samme som i andre finske dialekter. Så langt vet vi likevel lite om den kvenske grammatikken, og jeg skal i denne artikkelen henvise til finsk når jeg senere skal sammenlikne deler av negasjonssystemet i finsk og norsk.

² Eksempler på slike resultater av språkkontakt finner vi beskrevet blant anna i ANDREASSEN: 2003; BULL: 1992 og 1995; IMERSLUND: 1993; JUNTILA: 1988; KARIKOSKI: 1995 og 1996; PEDERSEN: 1988 og SOLLID: 2005.

har gjort mine feltundersøkelser, var det på 1800-tallet vanlig at folk kunne to eller flere språk, det vil si at de hadde nok kunnskap, særlig muntlig, til å handle og kommunisere det nødvendigste med andre bygdefolk og arbeidskolleger.³ I tillegg snakka folk sine ulike dialekter av norsk og finsk, og en rekke svenske arbeidere kom til Nord-Norge i forbindelse med gruvedrift og veibygging på slutten av 1800-tallet. Nord-Norge var derfor et svært heterogent språkområde på 1800-tallet.

På 1800-tallet var norsk det offisielle språket som alle måtte bruke når de skulle henvende seg til myndighetene og til folk i offisielle embeter. Kvensk hadde imidlertid en sterk posisjon i uoffisielle sammenhenger. Om Nordreisa er følgende observasjon interessant:

Kom de [dvs. kvener og nordmenn] til hverandre, ble de betraktet som besøkende og vel mottatt. De brakte jo forandring i dagens ensformighet enten de var kvæner eller nordmenn, særlig etter at de hadde lært å uttrykke seg på det språk den annen part forstod. Og her var det dessverre nordmennene som var de flinkeste.⁴

Ser vi bort fra den nedvurderende holdningen, viser sitatet at nordmennene lærte seg kvensk, og at kvensk ble brukt som et interetnisk språk, noe som også var vanlig andre steder, for eksempel i Finnmark.⁵ I familier som gikk på tvers av etniske grenser, kunne hovedspråket gjerne være kvensk, som i ekteskap mellom en kven og en nordmann.⁶ Finsk også ble brukt av myndighetene for å nå fram til innbyggerne i språkkontaktområdene med særlig viktig informasjon, som nye lover, forordninger, kunnngjøringer om beite innen reindrifta, om retten til å kjøpe jord, om retten til å hente ved av skogen. »På denne måten eksisterte finsk også i formelle sammenhenger i interetniske funksjoner og ikke bare uformelt mellom folk«. ⁷ I Nordreisa brukte også samene kvensk i samtaler med nordmenn og kvener, og i følge Friis' etnografiske kart var familier, som Friis hadde notert som samiske, enten blitt »fornorska« eller »forfinska« ifølge folketellinga fra 1890.⁸

3 Ifølge Friis' etnografiske kart var det i 1860 73 familier i Nordreisa, og av disse kunne 60 familier tre språk, mens fire kunne to språk. I 1890 var det 97 familier i Nordreisa, og hele 84 av disse kunne tre språk, jfr AIKIO: 1990, 20.

4 Jfr HANSEN: [1957], 42.

5 Jfr DAHL: 1956.

6 Jfr AIKIO: 1990.

7 Jfr AIKIO: 1988, 134.

8 Jfr AIKIO: 1989, 90.

Også i religiøse sammenhenger var kvensk et viktig språk. For Lars Levi Læstadius som starta den læstadianske bevegelsen, var det viktig å nå fram til folk på et språk som folk forsto, og han brukte både finsk og samisk i tekster og prekener for å nå fram med sitt budskap over hele Nordkalotten. Det har også vært vanlig at det ble tolka mellom språkene etter behov, samtidig som finske prester og predikanter jamnlig kom til Nord-Norge.⁹

På 1800-tallet var det med andre ord flere språk som var i bruk på Nordkalotten, og språkkontakten har vært omfattende. Det språklige mangfoldet blir imidlertid redusert etter hvert om assimiliseringspolitikk og modernisering gjør seg gjeldende ut over 1900-tallet. Språkskiftet som mange steder starta på slutten av 1800-tallet, innebærer blant anna at norsk blir hovedspråket på alle områder av samfunnet. Under språkskiftet kunne kvensk være hovedspråk i avgrensa situasjoner, for eksempel innad i den eldste generasjonen, men kvensk mista raskt posisjonen som reelt språkvalg for de yngre generasjonene ettersom de ikke fikk lære disse språkene hjemme eller på skolen. Dette gjelder også samiske samfunn. Dermed vant norsk raskt fram og ble hovedspråk.

Fornorskningen var en politisk initiert språk- og kulturskifteprosess som for alvor slo gjennom på slutten av 1800-tallet. Denne minoritetspolitikken ble offisielt oppgitt etter 1945, og vi kan i dag vurdere fra bygd til bygd og fra samfunnsområde til samfunnsområde på hvilken måte denne politikken har virka inn på nordnorske samfunn. Mange steder var det satt i gang prosesser som det ikke har vært mulig å reversere, og det overordna inntrykket er at Nord-Norge er blitt språklig fornorska. Det finnes likevel unntak særlig i Finnmark og Nord-Troms, som i dag er kjerneområder både for samisk og kvensk språk og kultur. Her brukes kvensk og samisk daglig, mens kvensk og samisk kultur andre steder lever gjennom andre uttrykk enn talespråket, for eksempel i stedsnavn og byggeskikk.

---

9 Jfr RYYMIN: 2003.

Mer om kvensk og norsk i Sappen i Nordreisa

I det følgende skal jeg se nærmere inn på et tradisjonelt kvenskspråklig samfunn, nemlig Sappen i Nordreisa kommune i Nord-Troms. Bygda ligger omtrent 300 kilometer nordøst for Tromsø. Sappen var egen skolekrets allerede på 1860-tallet (kanskje også tidligere),¹⁰ og den strekker seg fra Holmen/Solheim og oppover Reisadalen til den øverste bebyggelsen i Saraelv. Sentralt i skolekretsen ligger *bygda* Sappen, der skolen, butikken og mange av bolighusene ligger. Sappen skolekrets ble i all hovedsak befolka i perioden 1800–1850, og i 1999 bodde det 182 personer i bygda.

Sappen var fra begynnelsen prega av mobilitet. Det er ikke langt til grensa til Finland, og det verken var eller er uvanlig med kontakt mellom Sappen og Guovdageaidnu-Kautokeino. I tillegg var og er reindriftssamer i området i noen måneder av året i sammenheng med at reinflokken er på sommerbeite. Videre har folk brukt Reisaelva som en ferdselsåre ned til sentrum av kommunen. Allerede på begynnelsen av 1900-tallet ble det anlagt vei omtrent til Vinnelys, som ligger i den nederste delen av Sappen skolekrets. Språksamfunnet har med andre ord vært prega av kontakt mellom mennesker (gjerne med ulike morsmål), selv om kontakten på ingen måte var i samme omfang som i kystkommuner, som hadde anløp av rutebåt og var havn for fiskere på vei til Bergen, Lofoten eller Finnmark.

Sappen er i dag et avsidesliggende sted med relativt sterk forankring innen primærnæringene. Det tar omtrent 30 minutt å kjøre fra sentrum av Nordreisa til bygda Sappen. Bygda kan sies å være prega av årelang stabilitet, og den har verken opplevd sterk til- eller fraflytting. Under mitt feltarbeid i 2000 fikk jeg inntrykk av at folk er opptatt av sin kvenske bakgrunn. Flere har lært seg kvensk i voksen alder, og folk søker sine røtter gjennom slektstreff der slekter møtes på tvers av landegrenser.

På grunn av den sterke fornorskningspolitikken fra slutten av 1800-tallet begynte språkskifteprosessen rundt 1900, og til tross for gode og viktige tiltak for å vitalisere kvensk språk,¹¹ ser det ut til at et språkskifte er uunngåelig. I Sappen er det bare de eldste (rundt 70–80 år) som fortsatt snakker den lokale kvenske dialekten i tillegg til norsk. Det er grunn til å hevde

¹⁰ Jfr HANSEN: [1957].

¹¹ Se for eksempel HUSS: 1999 og LINDGREN: 2005 for mer informasjon om språklig emansipasjon på Nordkalotten.

at språkskiftet var fullført rundt 1950 i Sappen ettersom det etter dette ikke er etablert kvenskspråklige eller tospråklige kvensk/norske familier.¹² I dag kan barna lære finsk/kvensk som andrespråk i skolen, men kvensk ser ut til å forbli et skolespråk for disse nye generasjonene ettersom kvensk ikke igjen blir et hverdagsspråk for kommunikasjon i bygda.

Nye norske dialekter

Selv om kvensk har forsvunnet som språk mange steder i Sápmi, finner vi språklige spor etter kvensk i de norske dialektene i språkkontaktsamfunnene. En måte å forstå prosessene bak disse norske dialektene, er å anse dem som *nye* dialekter, eller etnolekter, som bærer med seg språklige trekk fra befolkningens opprinnelige morsmål. Disse språktrekkene er kommet inn i etnolekten ved at kvenene lærte seg norsk som sitt andrespråk. Dette perspektivet gir med andre ord et teoretisk grunnlag til å forklare dannelsen og den videre utviklinga av de norske dialektene i språkkontaktområdene, og jeg skal i lys av dette grunnlaget se nærmere på den norske dialekten i Sappen i Nordreisa.¹³

Utviklinga av en slik ny dialekt kan deles inn i to faser. Den første fasen kaller jeg *dannelsesfasen* og den begynner når folkene gikk i gang med å lære norsk som sitt andrespråk. I denne sammenheng er det relevant at folk lærer norsk som andrespråk i voksen alder. Foreldre valgte å snakke norsk til sine barn for på denne måten å hjelpe barna å klare seg i det norske samfunnet. Voksne og barn oppnår ofte ulike ferdigheter når de lærer et nytt språk: Mens barn gjerne oppnår morsmålsliknende ferdigheter i andrespråket, får gjerne voksne transferttrekk i sitt andrespråk. Data fra dannelsesfasen av dialekten i Sappen (altså fra informanter født rundt 1920-tallet) dokumenterer at det finnes kvenske trekk i den nye norske etnolekten i alle deler av grammatikken, og den språklige variasjonen er framtreddende. I Sappen kan vi si at denne fasen varer fra omtrent 1900 til omtrent 1950. Fasen er med andre ord sammenfallende med når fornorskningspolitikken får fotfeste i bygda.

Den andre fasen er en *stabiliseringsfase*. Den språklige utviklinga i den nye norske etnolekten kan best beskrives som en utjamningsprosess

¹² Jfr AIKIO: 1990.

¹³ Dette er utgangspunktet for SOLLID: 2005 der jeg gjør nærmere rede for det teoretiske grunnlaget for dannelsen og den videre utviklinga av den norske dialekten i Sappen.

der språklige trekk, inkludert transfertrekk fra kvensk, har muligheten å enten få fotfeste i dialekten eller forsvinne. Stabiliseringsfasen er sammenfallende med en periode der norsk tar over som kommunikasjonsspråk, og vi kan si at språkskiftet gjennomføres. De nye generasjonene som vokser opp, har med andre ord mer norsk som primærdata når de skal internalisere sitt morsmål.

For å illustrere utviklinga gjennom dannelse og stabilisering av dialekten i Sappen skal jeg i det følgende drøfte ett utvalgt språklig fenomen, nemlig dobbel nekting med *ikke* + *aldri*.

Dobbel nekting med *ikke* + *aldri* i dannelsesfasen

Dobbel nekting med *ikke* + *aldri* betyr *aldri*. Eksempelene 1–3 er autentiske eksempler fra personer som er født rundt 1920. Eksempelene er altså fra personer som har fått internalisert sitt norske språk i dannelsesfasen av dialekten i Nordreisa.

1. Kan du huske at du nåen gang har sett den saga? Nei, **aldri ikke** for...
(mann, 69 år)
»Kan du huske at du noen gang har sett den saga? Nei, **aldri** fordi...«
(standardnorsk)
2. Det var både søndag og ørk, det var **ikke** stopp **aldri**. (mann, 69 år)
»Det var både søndag og hverdag, det var **aldri** stopp.« (standardnorsk)
3. Eg hadde **ikke aldri** hørt om det. (man, 70 år)
»Jeg hadde **aldri** hørt om det.« (standardnorsk)

Jeg anser *ikke* + *aldri* som transfer fra kvensk,¹⁴ fordi *ikke* + *aldri* har likhetstrekk med det finske negasjonssystemet til tross for at ordene er norske og har norsk fonologi. Mens norsk uttrykker negasjon med et nektingsadverb, har finsk et eget negasjonsverb, *ei*. Dette hjelpeverbet opptrer sammen med et hovedverb i sin negative form og et adverbial eller et

¹⁴ Språkkontakten mellom kvensk og norsk i Sápmi har pågått parallelt med kontakten mellom samisk og norsk. Når det gjelder de språklige sporene etter kvensk og samisk i norsk, er det ofte vanskelig å peke på hvilket språk som er kilden for fenomenet. For å svare på dette er det nødvendig å gå tilbake til stedets eller befolkningens opprinnelige morsmål. I bygder med opprinnelig samisk bosetning, kan dobbel nekting med *ikke* + *aldri* være transfer fra samisk, noe som JERNSLETTEN: 1972 peker på, se nedenfor. Det samiske og det finske nektingssystemet er likt, uten at jeg skal ikke gå inn i detaljer her. Vi kan likevel ikke gå ut fra at resultatene av kontakten på ulike steder er de samme, og vi trenger mer forskning på dette området.

anna negasjonselement.¹⁵ ¹⁶ Dette betyr altså at finske setninger har to eller flere element som uttrykker negasjonen. Det finske systemet er illustrert med et eksempel i 4 der leddstillinga er nøytral. Det skal nevnes at negasjonselementene kan skifte plass, og dette er illustrert i eksempel 5.

4. En ole **koskaan** maistanut sellaisia leipiä. (finsk)
 ›Jeg **ikke** har **aldri** smakt såne brød.‹ (standardnorsk)
5. En ole maistanut **koskaan** sellaisia leipiä. (finsk)
 ›Jeg **ikke** har smakt **aldri** såne brød.‹ (standardnorsk)

Tanken om at dobbel nekting med *ikke* + *aldri* er resultat av transfer fra finsk, springer altså ut fra systemet med flere negasjonselement blir overført i språkinnlæringsprosessen fra kvensk til norsk. Denne overføringa er ikke en bevisst prosess, men oppstår på grunnlag av språkbrukerens analyse av mulige likheter mellom språkene. I denne analysen identifiseres negasjonssystemet som »det samme«, men denne likheten avhenger ikke nødvendigvis av objektiv likhet¹⁷. Det er altså den *oppfatta* likheta mellom det finske og det norske negasjonssystemet som er det vesentlige for språkinnlærerne.

Dobbel nekting er ikke avgrensa til dialekten i Sappen. Mitt inntrykk er at den også finnes i andre nye nordnorske dialekter, også i områder der samisk er det opprinnelige språket. Jeg kjenner ikke til noen grundig undersøkelse av denne typen nekting i andre nordnorske (eller andre skandinaviske) dialekter, men Nesheim har i en artikkel fra 1952 en kommentar om *ikke* + *aldri* i en norsk dialekt i Lyngen i Nord-Troms som har oppstått i møtet mellom norsk og samisk. Nesheim gir dessverre ikke noe eksempel.¹⁸ Jernsletten nevner imidlertid følgende:

Men en vanlig feil i nektende setninger som samene gjør i norsk, er dobbel nekting: ›Jeg drar ikke, ikke aldri.‹ Dette er en ord-for-ord-oversettelse av en

¹⁵ Jfr SULKALA og KARJALAINEN: 1992.

¹⁶ Begrepet dobbel nekting skjuler hvor sammensatt dette fenomenet er. Når det gjelder finsk, er muligens ikke begrepet dobbel nekting helt tilstrekkelig fordi *koskaan* ikke er negative uttrykk i seg selv. Et mer passende begrep kan være negativt polaritetsuttrykk, som framhever polaritetsforholdet i adverbet *koskaan*, som best kan oversettes til noensinne. Når det gjelder det norske uttrykket med *ikke* + *aldri*, er trolig negasjonssamsvar (›negative concord‹) det mest passende begrepet. Negasjonssamsvar defineres ved at flere negative elementer uttrykker ett negativt forhold, slik som i »I can't get no satisfaction« i engelsk (HORN og KATO: 2000, 1).

¹⁷ Jfr RINGBOM: 1987.

¹⁸ Jfr NESHEIM: 1952.

samisk setningstype: ›In vuolge, in goas ge‹, ordrett – jeg ikke drar, (jeg) ikke noen gang. ›In læt ii mik'ke ge‹ blir til ›Det er ikke ingen ting‹ ordrett.¹⁹

Selv om det ikke er noen presis overlapping mellom *ei + koskaan* på den ene siden og *ikke + aldri* på den andre, anser jeg kvensk for å være kilden for *ikke + aldri* i dialekten i Sappen. Det avgjørende punktet er at kvensk har vært hovedspråket i denne bygda og befolkningen har skifta språk fra kvensk til norsk. Dermed har deler av befolkningen norsk som sitt andrespråk på det tidspunktet da personene som har ytra de autentiske eksemplene, vokste opp.

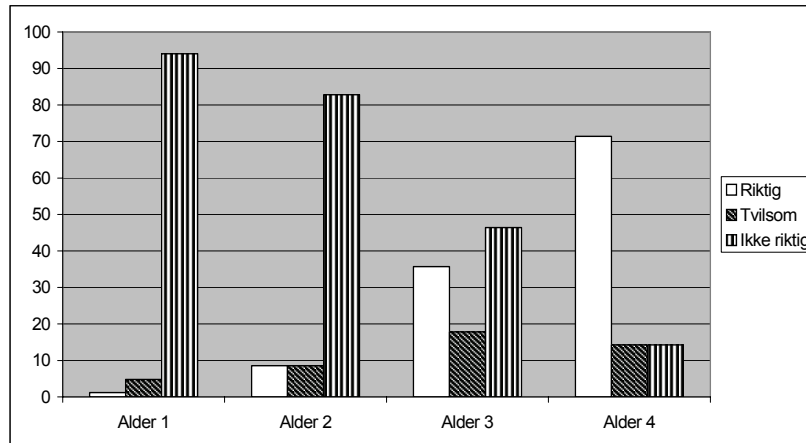
Hva skjer med »ikke + aldri« i stabiliseringsfasen?

Nesheim spør i 1952 hva som vil skje med trekk fra samisk (eventuelt kvensk) i de norske dialektene etter hvert som innflytelsen fra norsk blir sterkere og sterkere. Dette spørsmålet kan vi begynne å svare i dag, omtrent 50 år senere. I min analyse er perioden etter dannelsesfasen en språklig stabiliseringsfase, der varianter i den språklige variasjonen fra dannelsesfasen enten etableres eller jamnes ut. I denne prosessen kan altså et trekk fra kvensk enten få fotfeste i dialekten eller forsvinne.

I henhold til data fra en grammatikalitetstest blant 33 informanter fra Sappen²⁰ er dobbel nekting med *ikke + aldri* i ferd med å forsvinne. Den eldste generasjonen i testen (mellom 78 og 81 år) bekrefter inntrykket som vi får fra de autentiske ytringene i eksempel 1–3, og dobbel nekting er vurdert som en del av dialekten i vel 70 % av tilfellene. Jo yngre informantene blir, jo færre positive vurderinger blir gitt. De yngste informantene (mellom 17 og 32 år) avviser dobbel nekting i nesten 95 % av tilfellene. Forskjellene mellom generasjonene er illustrert i figur 1.

19 Jfr JERNSLETTEN: 1972, 35.

20 I testen deltok 33 informanter som i min analyse er delt i fire aldersgrupper. I testen ble informantene bedt om å vurdere til sammen 55 setninger (ti standardsetninger og 45 dialektsetninger). I tillegg til dobbel nekting med *ikke + aldri*, undersøker jeg setninger med manglende inversjon, setninger med uvanlig plassering av direkte objekt og setninger med agensledd mellom subjekt og verbal i passiv. Informantene skulle vurdere om de oppfatta setningene som ›riktig‹, ›tvilsom‹ eller ›ikke riktig‹ ut fra deres vurdering av deres egen dialekt. I tillegg hadde jeg kontrollmateriale fra to kontrollgrupper. Se kapittel 6 i SOLLID: 2005 for en nærmere redegjøring for grammatikalitetstesten.

Figur 1: Aldersforskjeller (alder 1: 17–32 år, alder 2: 35–45 år, alder 3: 50–62 år, alder 4: 78–81 år)

Når det gjelder dobbel nekting med *ikke + aldri*, ser det med andre ord ut til at fenomenet utjamnes fra dialekten i perioden etter at språkskiftet har funnet sted. Til tross for dette er det flere informanter som kjenner igjen uttrykket, og som knytter det til en eldre slektning. En informant fra kontrollmaterialet uttrykker seg på følgende måte: »det e et forferdelig artig uttrykk: Eg har **ikke aldri** sedd sånt. Ho oldemor [fra Nordreisa] sa det«.

Avsluttende kommentarer

I denne artikkelen har jeg presentert ett språklig fenomen som kan sies å være resultat av språkkontakten mellom kvensk og norsk. Det er likevel på det rene at denne språkkontakten har gitt mange språklige spor i de nye norske dialektene. Å bruke teorier om andrespråksinnlæring er én av flere måter å forklare slike språklige spor etter språkkontakten. Jeg vil særlig trekke fram at teorier om andrespråksinnlæring gir oss redskaper til å se kontaktsituasjonen i Sápmi i sammenheng med nyere situasjoner der språkinnlæringsprosessene er bedre dokumentert. Dette er viktig fordi vi har sparsommelige data som kan dokumentere utviklinga av kvenenes norske språk. Slik sett er Jernslettens kommentar om samenes nektende setninger av stor verdi, og ett interessant steg videre vil være å undersøke om andre morsmål enn kvensk og samisk gir grunnlag for dobbel nekting i norsk som andrespråk.

LITTERATUR

- AIKIO, Marjut: »Om minoritetsspråk og flerspråklighetsprofiler i Nord-Skandinavia«. I: JULKU, Kyösti (red.): *Nordkalotten i en skiftande värld – kultur utan gränser och stater över gränser*. Jyväskylä: Gummerus oy kirjapanio, 1988, 132–163.
- AIKIO, Marjut: »The Kven and Cultural Linguistic Pluralism«. I: *Acta Borealia* 6 (1989:1), 86–97.
- AIKIO, Marjut: »Some Issues in the Study of Language Shift in the Northern Calotte«. I: JAHR, Ernst Håkon og Ove LORENTZ (utg.): *Tromsø Linguistics in the Eighties*. Oslo: Novus Press, 1990, 9–31.
- ANDREASSEN, Irene: »*Tainariksi kuttuthaan se steimpiitti täälä*»: en studie av kvenske fiske- og sjödyrnavn i Varanger, Porsanger og Alta. Tromsø: Det humanistiske fakultet, Universitetet i Tromsø, 2003.
- BULL, Tove: »A contact feature in the phonology of a northern Norwegian dialect«. I: JAHR, Ernst Håkon (utg.): *Language Contact. Theoretical and Empirical Studies*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1992, 17–36.
- BULL, Tove: »Language contact leading to language change: The case of Northern Norway«. I: FISIÁK, Jacek (utg.): *Linguistic Change under Contact Conditions*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1995, 15–34.
- DAHL, Helge: *Språkpolitikk og skolestell i Finnmark 1814–1905*. Oslo: Universitetsforlaget, 1957.
- HANSEN, Emil: *Nordreisa bygdebok*. Nordreisa: Nordreisa kommune, [1957].
- HORN, Laurence R. og Yasuhiko KATO (utg.): *Negation and polarity: syntactic and semantic perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- HUSS, Leena: *Reversing Language Shift in the Far North. Linguistic Revitalization in Northern Scandinavia and Finland*. (= Studia Uralica Upsaliensia; 31), Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1999.
- IMERSLUND, Bente: *Finske stedsnavn i Nordreisa*. Alta: Nordreisa kommune, 1993.
- JERNSLETEN, Nils: »Noen viktige forskjeller mellom samisk (finsk) og norsk«. I: *Vår skole* 58 (1972:1), 28–37.
- JUNTILA, Jorid Hjulstad: *Språkval og språkbruk i Skibotn. Kven forstår kven?* Upublisert hovedoppgave i nordisk språk, Tromsø: Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 1988.
- KARIKOSKI, Elin Vanja: *Olen Karikoski, miksi? Finske slektsnavn i Sør-Varanger i lys av finsk slektsnavntradisjon, slektsnavnforskning og fornorskningsspross*. Upublisert hovedoppgave i finsk språk, Tromsø: Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 1995.
- KARIKOSKI, Elin Vanja: »Finske slektsnavn i Sør-Varanger«. I: *Studia Anthroponymica Scandinavica* 14 (1996).
- LINDGREN, Anna-Riitta: »Linguistic variation and the historical sociology of multilingualism in Kven communities«. I: JAHR, Ernst Håkon (utg.): *Language Change. Advances in Historical Sociolinguistics*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1999, 141–166.
- LINDGREN, Anna-Riitta: »Om truede språk og språklig emansipasjon på Nordkalotten«. I: ALHAUG, Gulbrand, Endre MØRCK og Aud-Kirsti PEDERSEN (red.): *Mot rikare mål å trå. Festskrift til Tove Bull*. Oslo: Novus, 2005.

- NESHEIM, Asbjørn: »Samisk og norsk i Lyngen«. I: *Sameliv* 1 1951/52 (1952), 123–129.
- PEDERSEN, Aud-Kirsti: *Stadnamnlån: fonologi og ortografi i lydlig lånte stadnamn med eit oversyn over fonologien i norsk på Skibotn og i Kvenangsbotn*. Upublisert hovedoppgave i nordisk språk, Tromsø: Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 1988.
- RINGBOM, Håkan: *The Role of the First Language in Foreign Language Learning*. Clevedon, Philadelphia: Multilingual Matters, 1987.
- RYYMIN, Teemu: »De nordligste finner«. *Fremstillingen av kvenene i den finske litterære offentligheten ca. 1800–1939*. Tromsø: Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø, 2003.
- SOLLID, Hilde: *Språkdannelse og stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk*. Oslo: Novus, 2005.
- SULKALA, Helena og Merja KARJALAINEN: *Finnish*. London, New York: Routledge, 1992.